

LA JUSTICIABILITÉ DE LA CSE ET LA PROCÉDURE DE RÉCLAMATIONS COLLECTIVES

Jean- François Akandji-Kombé
Université de Paris I,
Coordonnateur du Réseau académique sur la
Charte sociale européenne

RÉSUMÉ

“L’aptitude de la Charte sociale européenne à la justiciabilité se mesure habituellement au sort que lui font les juridictions nationales. Cette perspective demeure importante. Elle n’est toutefois pas exclusive. Il importe aussi de tenir compte des qualités mêmes du texte, ainsi que des indications que peut donner son système international de garantie. La procédure de réclamations collectives peut alors, dans pareille perspective, être regardée comme porteuse d’une réponse à la question posée de la justiciabilité. On soutiendra ici qu’elle est un “révélateur de justiciabilité”, et qu’elle l’est doublement.

Elle l’est d’abord de par sa nature et son organisation. Procédure menée devant un organe non juridictionnel certes, mais néanmoins procédure proprement contentieuse, le mécanisme des réclamations atteste de ce que les contestations fondées sur la Charte peuvent faire l’objet d’un traitement proprement juridictionnel, qui est ici international (européen). De ce point de vue, on observera d’ailleurs que le système de la Charte s’est révélé annonciateur d’un mouvement qui touche dorénavant les Nations Unies avec le protocole facultatif de 2008 au Pacte international relatif aux droits économiques, sociaux et culturels.

Mais si la procédure de réclamations collectives doit être tenue pour un “révélatrice de justiciabilité”, c’est aussi de par sa mise en œuvre, les décisions du Comité européen des droits sociaux développant une conception de la Charte qui implique que les droits garantis par celle-ci doivent être sauvegardés par les juridictions internes. Cela transparaît notamment de la montée en puissance du droit au juge dans la jurisprudence du Comité européen des droits sociaux, mais aussi des principes, posés par le même Comité, d’articulation entre la procédure de réclamation collective et les procédures nationales.

AVRUPA SOSYAL ŞARTI'NIN YARGILANABİLİRLİĞİ VE TOPLU ŞİKÂyetLER PROTOKOLÜ*

Jean- François Akandji-Kombé
Paris I Üniversitesi
Avrupa Sosyal Şartı Akademik Ağ Koordinatörü

ÖZET

Avrupa Sosyal Şartı'nın yargılanabilirlik yeteneği, alışıldığı üzere, ulusal yargı yerlerinin Şart'a biçtiği yazgıyla ölçülür. Bu perspektif, önemini koruyor. Bununla birlikte, söz konusu perspektif tek değildir. Aynı zamanda, metnin niteliklerini ve uluslararası güvence sisteminin verebileceği işaretleri de hesaba katmak gerekir. O halde, benzer perspektif içinde, toplu (kolektif) şikâyetler usulüne, ortaya atılan yargılanabilirlik sorununa bir yanıt barındırdığı (içerdiği) gözıyla bakılabilir. Bu bildiriye, toplu şikâyetler usulünün “yargılanabilirliği açığa vuran” bir usul olduğu savunulacaktır ve bu, iki nedenle böyledir.

Önce bu usul, niteliği ve düzenlenmesi dolayısıyla böyledir. Kuşkusuz, yargısal olmayan bir organ önünde yürütülen bir usuldür, ama bununla birlikte tam olarak çatışmacı bir usuldür. Toplu şikâyetler mekanizması Şart'a dayalı itirazların (Avrupa düzeyinde) uluslararası nitelikte tamamen yargısal olan bir işleme (muameleye) konu olabilmelerini doğrulamaktadır. Bu açıdan, Şart sisteminin, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne ek 2008 tarihli seçmeli protokol ile bundan böyle Birleşmiş Milletler'i de etkileyen bir akımın habercisi olarak ortaya çıktığı gözlemlenecektir.

Ancak, eğer toplu şikâyetler usulü “yargılanabilirliği açığa vuran” bir usul olarak görülüyorsa, bu aynı zamanda işlerliğe konulmasındandır; Sosyal Haklar Avrupa Komitesi'nin kararları, Sosyal Şart'ın güvenceye aldığı hakların iç yargı yerlerince korunması gerektiğini içeren bir Sosyal Şart anlayışı geliştirmiştir. Bu, özellikle, SHAK'nin içtihadında yargıca (yargıya) başvurma hakkının, fakat aynı zamanda bu Komite'nin koyduğu toplu şikâyetler usulü ile ulusal usuller arasındaki eklemlenme ilkelerinin de güçlü biçimde ortaya çıkmasından da görülmektedir.

* Çeviri: Mesut Gülmez.

SERMAYENİN KÜRESELLEŞMESİNE KARŞI KÜRESEL SOSYAL HAKLAR*

Nergis Mütevellioğlu
Akdeniz Üniversitesi

ÖZET

Batı Avrupa ülkelerinde 1980'lerden bu yana hem akademinin, hem de küreselleşme karşıtı hareketlerin gündeminde yer alan ve giderek daha fazla ilgi çeken küresel sosyal haklar (KSH) tartışması, Türkiye'de pek az yankı bulmuştur. Konu, hukuk felsefesi boyutunda son zamanlarda tartışılmakla birlikte, siyaset sosyolojisi perspektifinden neredeyse hiç incelenmemiştir.

Türkiye'de sosyal haklar alanında olması gereken ile reel toplumsal güç dengeleri ve reel politika alanı arasında kısa vadede aşılmaz görünen mesafeler bulunmaktadır. KSH yaklaşımı, verili koşullarda Türkiye'de de sosyal haksızlıkların azaltılmasını talep edenlerin ufkunun genişlemesine katkıda bulunabilir mi? Bildirinin konusu bu soruyu tartışmaya açmaktır.

Bildiriye önce KSH yaklaşımının arka planındaki gelişmeler ve gerekçeler açıklanıyor ve bir kavram, bir politik yaklaşım ve somut bir toplumsal talep ve mücadele hedefi olarak KSH üzerinde duruluyor. Ardından KSH konseptine solun bir kesiminden yöneltilen karşı duruş ve konseptin özüne ilişkin olmayan diğer eleştiriler değerlendiriliyor. Son olarak Türkiye'de sosyal haklar tartışmasının iklimine ilişkin birkaç göstergeye değinilerek, bildirinin ortaya attığı soruyla ilgili çıkarımlar yapılıyor.

Anahtar Sözcükler: Küresel sosyal haklar, İnsan hakları, Uluslararası Çalışma Örgütü, Küreselleşme karşıtı hareketler

GLOBAL SOCIAL RIGHTS IN RESPONSE TO GLOBALIZATION OF THE CAPITAL

ABSTRACT

The discussion of global social rights (KSH) that found grounds in the agendas of both the academia and the anti-globalization movements since 1980 in Western European countries which gradually attract increasing attention, enjoyed very little repercussions in Turkey. The subject, although was lately being discussed at its jurisprudence dimension, almost not scrutinized at all from a political sociology perspective.

* Bu çalışmaya değerli eleştirileri ve önerileri ile katkıda bulunan Prof. Dr. Mesut Gülmez'e çok teşekkür ediyorum.